

mínky tyto zjištěny, není stát za škodu práv a dlužno žalobce již hned tuto poukázati na zákon ze dne 18. března 1920, čís. 187 sb. z. a n. (§ 1 a 7), jenž dopouští, by příslušné ministerstvo povolilo příspěvek na škodu výtržnostmi způsobenou dobrovolně, aniž by stát za ni byl práv.

Čís. 4787.

Pohledávky za dodané zboží anebo práce provedené před 28. říjnem 1918 na základě smluv sjednaných s bývalou vládou rakouskou bývalému rakouskému eráru a uplatněné proti československému eráru jako nabyvateli statků a majetku rakouské vlády podle čl. 208 mírové smlouvy St. Germainské, po případě jako nabyvateli všech statků a všeho majetku uvedeného v §u 1 zákona ze dne 12. srpna 1921, čís. 354 sb. z. a n. spadají pod zákon z 23. července 1919, čís. 440 sb. z. a n. a jest vzhledem k nim postupovati podle §u 2 tohoto zákona, pokud nejde o případ §u 8 odst. 2 zákona z 9. října 1924, čís. 236 sb. z. a n.

(Plenární rozhodnutí ze dne 10. března 1925, čís. pres. 944/24.)

Ministerstvo spravedlnosti zažádalo dopisem z 8. srpna 1924 čís. 22.827/24 vzhledem k rozporu mezi nálezy nejvyššího soudu Rv II 512/22 a Rv I 1506/23, by nejvyšší soud plenárním usnesením vyslovil se o tom, zda pohledávky za dodané zboží nebo provedené práce, pokud tyto práce byly provedeny anebo zboží bylo dodáno ještě býv. rakouskému eráru, spadají pod zákon čís. 440/19 sb. z. a n., a zda čl. 205, případně jiné ustanovení mírové smlouvy St. Germainské ukládají československému státu povinnost splnění podobné závazky.

Plenární senát uvažoval nejprve o první otázce, přihlížející k zákonu č. 440/19, a vyslovil se n á s l e d o v n ě:

V první řadě jest přihlédnouti k zákonu z 9. října 1924 č. 236 sb. z. a n., podle jehož §u 1 zmocňuje se vláda, by převzala pohledávky vzniklé vůči bývalému eráru rakouskému, uherskému a společnému z dodávek provedených za války, t. j. od 28. července 1914 do 28. října 1918, a by poskytla za ně úplatu. § 8 tohoto zákona stanoví dále, že právní poměry mezi věřitelem a státem vznikající podle tohoto zákona nejsou občanskými právními věcmi a jsou tudíž spory mezi státem a věřiteli z převzetí pohledávek provedeného podle tohoto zákona vyloučeny z pořadu práva. Zákon ten je potvrzením správnosti náhledu, že pohledávky uvedené v dopise ministerstva spravedlnosti spadají pod zákon z 23. července 1919, čís. 440 sb. z. a n., nařizující, by nebylo v soudním řízení pro pohledávky vytčené v §u 1 pokračováno až do uplynutí čekací lhůty, anebo nové soudní řízení zahájeno. Zákon čís. 236/24 nezmiňuje se sice o tomto zákonu, ale přes to není pochybnosti, že pohledávky vytčené v §u 1 zákona čís. 236/24 zahrnuty jsou v pohledávkách vytčených v §u 1 zákona čís. 440/19, ohledně jichž nařízeno bylo příročí, a že nebude zajisté provedeno řízení sporné ohledně těchto pohledávek, použije-li věřitel výhody poskytnuté mu zákonem čís. 236/24, v kterémž případě je pořad práva výslovně vyloučen (§ 8

odst. 2 zák.). Dopis ministerstva spravedlnosti jmenuje závazky čsl. státu za dodávky vedle závazků téhož za práce, a podobně pohledávky za dodané zboží vedle pohledávek za práce provedené bývalému rakouskému eráru, rozeznává tudíž mezi smlouvami kupními a smlouvami o dílo, kdežto zákon čis. 236/24 mluví v §u 1 jen o pohledávkách z dodávek. Pro zodpovězení otázky shora položené není však třeba uvažovati o tom, jak dalece kryje se pojem pohledávek za dodané zboží a provedené práce s pojmem pohledávek z dodávek, neboť není dnes pochybnosti o tom, že zákon čis. 440/19 vztahuje se jak na pohledávky za dodané zboží, tak i na pohledávky za provedené práce, pokud zboží bylo dodáno anebo práce byly provedeny bývalému rakouskému (stejně i uherskému a společnému) eráru, jsou-li uplatněny žalobou, a že je proto vzhledem k nim postupovati podle §u 2, t. j. žalobu odmítnouti, pokud by nepředložil žalobce písemného prohlášení žalované strany, že se zříká příročí. Žaloba odmítá se tu ovšem jen pro dobu příročí nařízeného v §u 1, kteréž příročí trvá dosud, neboť nebyla splněna podmínka poslední věty §u 1, aniž byl zákon čis. 440/19, nařizující pouze opatření formálního rázu, změněn anebo zrušen některým z pozdějších zákonů, ježto žádný z nich nezmiňuje se o příročí nařízeném tímto zákonem, aniž ukládá soudům provedení sporů o pohledávkách vytčených v §u 1. V §u 1 nařízeno bylo příročí pro pohledávky, které vznikly proti c. k. eráru, c. a k. eráru, a král. uherskému eráru ze smluv nebo ze skutečností nastalých před 28. říjnem 1918, u kterých byly v době jich vzniku závaznými podmínky Rakousko, mocnářství rakousko-uherské nebo království uherské. Naproti tomu nepraví zákon, že příročí to bylo nařízeno jen pro spory zahájené proti uvedeným erárům. Že zákonodárce měl skutečně na mysli i spory zahájené pro tyto pohledávky proti československému státu, patrně je z důvodové zprávy finanční prokuratury z 13. února 1919 tisk 506, v jejíž předposledním odstavci poukazuje se i na to, že nároky takové uplatňují se i proti čsl. státu jako nástupci (t. j. bývalých erárů). Je proto použití zákona čis. 440/19 na všechny spory, jimiž uplatňují se pohledávky vytčené v §u 1 první větě tohoto zákona i proti československému státu jakožto nástupci uvedených erárů z důvodu tohoto nástupnictví, nebo převzetí majetku a statků, ať nárok se odvozuje z §u 1409 obč. zák. ve spojení s čl. 208 mírové smlouvy St. Germainské, po případě ze zákona čis. 354/21, anebo z výkladu čl. 205 téže mírové smlouvy v ten smysl, že závazky sjednanými za války lze rozuměti nejen závazky z válečných dluhů, nýbrž i pohledávky za dodávky a práce. Postačí, že pohledávky ty vznikly proti některému z bývalých erárů ze smluv anebo ze skutečností nastalých před 28. říjnem 1918, a že nárok uplatňuje se proti čsl. státu jako nástupci bývalého státu rakouského anebo jako nabyvateli statků a majetku tohoto státu. To neplatí ovšem pro případy, kde nárok žalobní, vznesený proti čsl. státu opřen jest o skutečnosti a smlouvy z doby po 28. říjnu 1918, k. p. narovnání, uznání anebo převzetí dluhu z jiného důvodu než pouhého nástupnictví nebo převzetí statků. Tyto případy nelze zahrnouti pod pojem pohledávek vytčených v zákoně čis. 440/19, a není proto zákonného důvodu k přerušení sporu neb odmítnutí žaloby.

Uvedených zásad bude užití v případech, v nichž nárok proti čsl. státu uplatněn byl z obojího důvodu, t. j. z důvodu nástupnictví a nabytí statků i majetku (§ 1409 obč. zák. a čl. 208 mír. sml.), i z důvodu skutečností vzniklých po 28. říjnu 1918, k. p. schválení a převzetí provedeného díla, zboží dříve dodaného, uznání dluhu z tohoto důvodu atd., anebo jde-li o dodávky neb dílo provedené částečně před 28. říjnem 1918 a částečně po tomto dni. Vždy bude rozhodující tento den, a bude soud uvažovati jediné o skutečnostech vzniklých po 28. říjnu 1918, ať jde o dodávky a práce, anebo o smlouvy a jiné právní projevy stran. Uzná-li zažalovaný nárok za oprávněný těmito skutečnostmi, vyhová žalobě, v opačném případě odmítne žalobu, ježto nemůže rozhodovati též o skutečnostech nastalých před 28. říjnem 1918, pokud žalovaná strana nezřekla se příročí. V některých případech bude nutno dělit nároky podle času. Pokud bude požadována odměna za provedené dílo, bude podle zásady Šu 1170 obč. zák. uvažováno jediné o části pohledávky připadající na část díla spadající do doby po 28. říjnu 1918. Při pohledávkách za dodané zboží a jiné věci bude záležeti na množství dodaném po tomto dni. V kterém stadiu sporu dojde k odmítnutí žaloby podle Šu 2 zákona čis. 440/19, bude záležeti na zvláštnosti případu. Vždy bude nutno předem zjistiti náležitosti Šu 1 tohoto zákona, zejména bude třeba uvážiti, je-li čsl. stát žalován jen jako nástupce bývalého eráru rakouského a j. po příp. z důvodu převzetí jeho statků, a sice věřitelem bývalého Rakouska, Rakousko-Uherska anebo Uher, anebo je-li žalován jako osobní dlužník svým vlastním věřitelem na základě skutečností vzniklých po 28. říjnu 1918, a založivších samostatný jeho závazek k plnění. Odmítnutí žaloby podle zákona čis. 440/19 zůstane vždy jen procesualním opatřením, jímž soudy nedotýkají se otázky, zda a pokud převzal československý stát závazky býv. Rakouska, Rakousko-Uherska anebo království uherského, ježto rozřešení této otázky vyhrazeno bylo podle důvodové zprávy ze 17. července 1919 tisk 1367 konečnému vyrovnání o právech a závazcích zaniklého mocnářství rakousko-uherského a jeho jednotlivých států. Zákonem čis. 440/19 bylo uloženo soudům, by nepředbíhaly řešení této otázky, jež přísluší zákonodárci, a tento přistoupil skutečně k tomuto řešení, nehledí-li se k zákonu čis. 354/21, zajisté zákonem čis. 236/24, poskytnuv věřitelům bývalého eráru rakouského a dalších možnost, by domáhali se mimo spor převzetí pohledávek tam uvedených vládou rakouskou. Z těchto důvodů má nejvyšší soud za to, že druhá otázka, zda čl. 205 anebo jiný mírové smlouvy St. Germainské ukládají čsl. státu povinnost splniti podobné závazky, položena byla jen pro případ, že by první otázka byla zodpověděna záporně, ježto po kladné odpovědi na první otázku nebudou míti soudy příležitost uvažovati prakticky o této otázce. Odpovídá, proto nejvyšší soud jen na první otázku shora položenou tak, jak uvedeno v právní větě.

Čís. 4788.

Odpůrčí nárok v úpadku.

Pro posouzení odporovatelnosti jest rozhodným den knihovní poznámky pořadí, nikoliv den zřízení dluhopisu nebo vkladu zástavního